

آذربایجانی‌ها دست به نقض عهد زدند که به نظر می‌رسد می‌خواستند از فرصت به دست آمده استفاده کنند. این خیزش منجر به غزای ولید در سال ۲۵ قمری شد. عبدالله بن شبیل الاحمسی از طرف ولید بن عقبه، اموال اهالی موقان، التبریز،^{۲۰} و الطیلسان را غارت کرد و از آن مناطق اسیر گرفت، اما با اهالی آذربایجان همچون صلح حدیفه، دست به مصالحه زد.^{۲۱} صلح منتهی شده به مصالحه بر مبنای درخواست اهل کوره‌های آذربایجان بود.

البته گزارش دیگری در ارتباط غزای عبدالله بن شبیل الاحمسی به تاریخ ۲۸ قمری و در طی امارت ولید بن عقبه وجود دارد که اهالی، همان صلح حدیفه را برای مصالحه پیشنهاد دادند.^{۲۲} در برزعه بزرگترین و کلیدی‌ترین شهراران، در سال ۲۵ قمری واکنش عمومی به حضور سلمان بن ربیع‌الباهلی اعزامی از سوی ولید بن عقبه بسیار خون‌بارتر بود. سلمان بالشکر دوازده هزار نفری خود و بعد از کشتاری گسترده و به دست آوردن غنائم و اسرای از زنان و کودکان، دست پر به نزد ولید بازگشت.^{۲۳} اما در شهر نزدیک به برزعه یعنی بیلقان، که با صلح فتح شد؛ سلمان راضی به وضع جزیه و خراج شد و امنیت خون مردم و دیوار شهر را حفظ کرد.

کوهستانی بودن منطقه آذربایجان و داشتن قلاع زیاد^{۲۴} را می‌توان دو مولفه مهم در تداوم روحیه مقاومت یا شورش‌های منطقه‌ای و محلی در برابر مسلمانان به شمار آورد. در گزارشی به نقل از احمد بن مصلح الازدی، از مشایخ اهل آذربایجان، آمده است که الاشعث همراه با ولید بن عقبه در آذربایجان حضور داشت. ولید قبل از بازگشت از آنجا اشعث را والی آذربایجان کرد. بعد از این، خیزشی بزرگ روی داد که اشعث را یاری مقابله با آن نبود و از همین رو، ولید لشکر بزرگی از

استقلال آن تا قرن سوم تداوم داشت.

با عزل حدیفه و انتصاب عتبه بن فرقد السلمی به عنوان والی آذربایجان^{۲۷} از سوی عمر بن الخطاب، این سؤال مطرح می‌شود که چرا عتبه به این مقام برگزیده شد؟ عتبه توانسته بود شهر زور را که در ابتدا مسلمانان در فتح آن با شکست مواجه شده بودند، تصرف کند. همچنین عتبه توانست در ابتدای مسیرش به سوی آذربایجان ارومیه، الحور، خوی و سلماس را فتح کند. لذا می‌توان احتمال داد که مناطق کنونی واقع در آذربایجان غربی تا قبل از حضور عتبه به تصرف یا تسخیر مسلمانان در نیامده بود.

در طی ولایت عتبه مردم اردبیل بر عهد خود بودند اما تعدادی از نواحی دست به نقض عهد زدند. این نواحی کدامند؟ تنها می‌توان گفت که شاید روحیه شهرنشینی، رو به حفظ مصالحه یا همان تسلیم آورده و روحیه غیرشهرنشینی یا امدار زندگی کوچ‌نشینی بر تداوم جنگ و دفاع تأکید کرده است. اشاره‌ها به مفتوح العنوه^{۲۸} بودن آذربایجان توسط مغیره در سال ۲۲ قمری و وضع خراج بر آن و جنگ اشعث بن قیس الکنندی، از سرسختی و میل به ادامه جنگ در آذربایجان حکایت می‌کند.

در گزارشی مرتبط با سال ۲۰ قمری گفته شده است که بعد از نقض عهد آذربایجانی‌ها با مغیره، اشعث توانست حصن (دژ) جابروان را تسخیر و اقدام به مصالحه به سان مصالحه مغیره نماید. صلح اشعث تا به امروز ادامه یافت (یعنی احتمالاً زمان ابومخنف که منبع خبر برای ابوالمنذر هشام بن محمد است).^{۲۹}

در زمان عثمان که از سال ۲۴ هجری تا ۳۵ قمری خلافت کرد، ولید بن عقبه والی کوفه، عتبه بن فرقد را از آذربایجان عزل کرد.

رستم فرخزاد و نقشه‌ای قدیمی از آذربایجان

